

TATTOO : Vücut boyamanın tarihsel ve kültürel kökleri

Dilimizde dövme olarak bilinen, fakat dildeki yabancılaşmanın bir sonucu olarak yeni jenerasyonun tattoo olarak bildiği yöntemin en az 4000 yıldır uygulanan bir vücut süsleme sanatı olduğunu Mısır'daki kazılarda bulunan mumyalarda görülen dövmelerden anlıyoruz.

Op.Dr. Serhat Totan

Tattoo sözcüğünün etimolojik incelemesine bakınca Tahiti dilinde "tatau" sözcüğünün işaretlemek anlamına geldiğini görüyoruz. Ayrıca batı dünyasının tattoo ile tanışmasını sağlayan kişi olan Kaptan Cook'un günlüğüne baktığımızda Polinezyalıların deri altına siyah boya ile kalıcı süslemeler yaptıklarını ve buna kendi dillerinde "tattoo" dediklerini görüyoruz.

Tarihsel olarak boya ile vücut süsleme sanatını ephemeral (kısa süreli) ve indecimal (kalıcı) sanat olarak iki ana grupta incelemek doğru olacaktır. Ephemeral olarak adlandırılan vücudun dışarıdan boya ile boyanması da indecimal denilen **kalıcı dövmeler** de

tüm dünyada görülse de özellikle Melanesia olarak adlandırılan Avustralya'nın kuzey doğusunda kalan Yeni Gine ve çevresindeki çok sayıda adayı içine alan bölge ve Afrika'da özellikle Nuban topluluklarında çok yaygındır.

"Evliliğe hazır"

Özellikle **ergeliğe erişmiş kızların vücutları boyanarak** ya da dövme yapılarak evliliğe hazır anlamına gelecek şekilde

de boyanması gelenekseldir ve bunların özel ritüelleri vardır. Genellikle kabilenin yaşlı kadınlarından biri tarafından, evlilik çağına gelmiş kızların bel ve kalça bölgelerine törenle dövmeler yapılır. Tören sonunda dövme yapılan kız evlerinin verandasında 5 gün boyunca çeşitli takılarla süslenerek oturtulur. Bu süre içinde ev işi yapması ve tarlada çalışmasına izin verilmez.

Evlilik olunca da **ense ve meme dövmeleri** yapılarak evlendiği içinde yaşadığı topluma ifade edilmiş olur.

Çok benzer uygulamalar Endonezya ve bazı Afrika bölgelerinde de yapılabilmektedir. Bazı toplum-

larda ise duyguların ifade biçimi haline gelmiştir dövme. Hawaii yerlilerinde şeflerinin ölümü gibi önemli dramatik olaylar sonrasında tuttıkları yasin göstergesi olarak dilin ucuna dövme yapılması geleneği gözlenmektedir. Polinezyalılarda ise rütbe ve toplumdaki dereceyi belirlemeye kullanılır. Şefler, özgür erkekler farklı dövmeler yaparken avamdan olan kişiler veya kölelerin dövme yaptırmaya hakları olmadığını görüyoruz. Polinezyalılarda yüze yapılan dövmelerin ölüm sonrası yaşamda adeta bir pasaport görevi gördüğü, o dövmelerin varlıklarına göre muamele edilecekleri inancını taşıdıkları bilinir.

Japonya: Irezumi

Dövme deyince Japonlardan bahsetmemek haksızlık olur diye düşünüyorum. Japonların tüm vücudu tamamen kapladıkları, yapımı aylar hatta yıllar alan ve her biri birer sanat şaheseri olan dövme sanatına "Irezumi" adı veriliyor. Bu sanatın en etkili olduğu dönem 17. ve 18. yüzyıllar olup Utamaro gibi sanatçıların önemli etkileri olmuştur. Bu sanatın bu denli gelişmesinde o dönemde ki Japon sınıf sistemi etkili olmuştur.

Devlet tarafından belirlenmiş asalet sıralamasına göre en alt sınıfın ipek giymesi, altın ve gümüş takıp süslenmesi yasaklanınca insanlar elbiselerinin altına yaptıkları bu dövmeler ile bir bakıma intikam almışlardır. Bazı dövmeler o denli güzel bir sanat eseri olarak yapılmıştır ki zaman içinde bunların toprak olup gitmesine gönüllü razı olmayan Japonlar koleksiyonerliğine başlamıştır. Böylece güzel dövme olan bir Japon isterse bir sanat galerisi yada koleksiyoner ile anlaşarak ölümünden önce derisinin satışını yapabilmektedir.

Antisosyal aktivite

20. yüzyılın ilk yarısında antisosyal aktivitenin bir göstergesi, kişisel protesto yolu olarak yaygınlaşan dövme, ikinci yarısında toplumda giderek popüler bir moda haline almaya başlamıştır, 1970'lerden itibaren geleneksel güzel sanat disiplinleri dövmeyi bir sanat olarak adlandırmaya başlamalarıyla yapılan dövmelerinde sanatsal içeriği yanında yaratıcılığı da yükselişe geçmiştir. Tüm bunlara teknolojinin desteği de eklenince gerçek anlamda sanat yapıtı dövmeler ortaya çıkmaya başlamıştır. Elbette bu denli yaygınlaşmasıyla birlikte işlemin sağlıklı koşullarda yapılabilmesinin güvencesi olan yasal düzenlemeler uygulamaya konmuştur.

Günümüzde dövme yapanlar tüm dünyada sanatçı olarak kabul edilmekte, ürettikleri ise bir sanat formu olarak galerilerde ve sanat exhibitionlarında kendine yer bulabilmektedir. Dövme ile ilgili bu kısa tarihsel ve kültürel yolculuk umarım sizi sıkmadan farklı bir bakış açısı sağlayabilmiştir.

Duvarda asılı insan derisi, Tokyo Üniversitesinde sergilenen ödüllü bir sanat eseri olup 80 yaşındaki sahibinin ölümünü takiben satın alan koleksiyoner tarafından sergiye açılmıştır (Fotoğraf, Robert Bra- in'in Decorated Body isimli kitabından alıntılanmıştır).